

Raniji knjižni fond, koji je u samostanu morao postojati vjerovatno je nastradao u požaru 1658. Novi je samostan uskoro podignut 1664. Time je započeto stvaranje knjižnice i arhiva iako ne možemo računati da se odmah tada započeo stvarati neki znatniji knjižnički fond, jer je razdoblje zadnjih desetljeća 17. stoljeća - vrijeme Bečkog rata - izuzetno teško za ovaj samostan, toliko teško da su sutješki franjevci tih godina živjeli izvan samostana u selima i po seoskim kolibama.

Tokom XVIII i XIX stoljeća nemamo nikakvih vijesti ni o fondu ni o sređivanju knjižnice. O podrijetlu starijeg fonda možemo zaključivati po imenima franjevaca koji su zapisali svoja imena u knjige kojima su se za života služili. Susrećemo se tako s imenom fra Jeronima Lučića, fra Grge Ilića, fra Blaža Josića i čitavog niza drugih poznatih i nepoznatih.

Dosadašnje je stanje ovakvo: stari (muzejski) dio broji oko 4770 svezaka, dok zajedno s novim dijelom knjižnica broji oko 11.000 upisanih knjiga. Tu osim toga, nisu uračunati duplikati ni znatan broj još nezavedenih knjiga. Budući da nas ova biblioteka prvenstveno zanima zbog svoje starine, uputno je naznačiti zastupljenost knjiga po starini: iz XV stoljeća 453, iz XVII stoljeća 541, iz XVIII stoljeća 1687, iz prve polovice XIX stoljeća 1.050 svezaka.

Sastav ove knjižnice s obzirom na sadržaj njezinih knjiga vidljiv je iz rasporeda po strukturama, o kojem ćemo uskoro govoriti. Dvije vrste knjiga čine ovu biblioteku osobito značajnom i zanimljivom. To su: 1) inkunabule i 2) starija djela domaćih pisaca. Ova biblioteka ima najveći broj inkunabula u našoj republici: od ukupnog broja (50-60) u njoj se nalazi više od polovice (31). Najstarija tiskana knjiga u njoj je »Summa confessions intitulata Pacifica conscientia«. Opis ove i drugih inkunabula donesen je u Bibliotekarstvu 1965., pa ovdje možemo naprsto uputiti na taj članak. Što se tiče druge vrste, koja je za nas još važnija, u knjižnici se nalazi zastupljeno nekoliko pisaca koji su djela izdavali bosančicom (Divković s devet knjiga, Margitić s tri i T. Mrnavić s jednom), a stari bosanski pisci koji su pisali latinicom ili na latinskom jeziku (njih 37) sa blizu stotinu djela. Uz ove bosanske pisce, koje je Ljubinka Petrić poimence navela s njihovim djelima u Bibliotekarstvu 1961. također su važni drugi naši stari pisci izvan Bosne, koji su još brojnije zastupljeni u ovoj knjižnici npr. Kanižlić, Katančić, Kačić, Leaković, Zoričić i mnogi drugi. Isto tako ima nekoliko potpunih ili nepotpunih godišta starih listova: Ilirsko narodne novine, Zagreb 1839, 1840, 1841, 1842, 1843; Narodne novine, Zagreb 1844; Podunavka, Beograd 1844; Sedmica, Novi Sad 1844; Serbsky narodnij list, (Budim Pešta) 1838, 1839, 1840, 1844 i Srpske novine, Beograd 1843, 1844, 1846.

ARHIV

Kao što je izgorjela biblioteka, tako je u požaru 1658. uništen i dotadašnji arhiv. U sadašnjem arhivu ipak ima nekih isprava iz ranijeg vremena možda zato što tada nije izgorjela i crkva, pa su se tu, vjerojatno, sačuvale, npr. razne matice.

Da se dobije nešto bolji uvid u fond ovog arhiva, pogledajmo pojedine skupine nešto pobliže.

a) **Matice**. Najzastupljenije su, naravno, matice krštenih župe Kraljeva Sutjeska. Najstarija među njima i uopće u Bosni jest ona od 1641. do 1727. To je mali podebeli kodeks (veličine 20,5 x 15 od 560 stranica, napisan bosančicom s nekim usputnim bilješkama. Osam svezaka matice krštenih ove župe pokrivaju godine 1641 - 1727 i 1729 - 1884 (Signature Mt-1, 25, 14, 17, 34, 37, 36, 18). Pisane su latinski ili hrvatsko-srpski bosančicom ili latinicom a negdje izmiješano na jedan, drugi ili treći način. To vrijedi i za ostale matice. Tu se zatim nalaze četiri knjige matice vjenčanih od 1707 - 1883. (signature Mt 4, 19, 32, 33) a također i tri knjige matice umrlih od 1718 - 1842. (signature Mt 43, 24, 20). Postoji također, iako one nisu tako važne, pet knjiga matice potvrđenih (krizmanih) vjernika, koje pokrivaju godine 1848 - 1940. (signature Mt 31, 40, 46, 42, 44).

Pored matice iz župe Kraljeva Sutjeska, koja je ranije obuhvaćala i Kakanj, Borovicu i Vukanoviće, u arhivu se nalaze matice župa Komušina, Vareš, Tuzla, Boče, Zovik, Raško Polje (u Hercegovini), Breške, Podvučjak, Velika, Vijaka, Foča (kod Dervente).

b) Kao rukopisi (Signatura Rk) zavedene su 73 knjige, iz filozofije (14 knjiga), teorijske teologije - dogmatike i moralke (18 knjiga), iz prava i praktične teologije (7 knjiga), iz crkvene i svjetovne povijesti (8 knjiga), iz gramatike i retorike ili jezikoslovlja (7 knjiga). Tu se nalaze i razni nagovori, osobito za novake (6 knjiga). Filozofske rukopise opisao je dr Serafin Hrkač u Prilozima za istraživanje hrvatske filozofske baštine.

Od ostalih rukopisa potrebno je posebno upozoriti na tri turske gramatike (signatura Rk 41, 51, 71); prve dvije pisane su 1847. i 1859) te na omanji kodeks s nazivom Regnum minerale (Rk 68) s ilustracijama; on međutim, obuhvaća i regnum vegetabile u drugom dijelu knjige i poglavljje o uzgoju biljaka (u trećem dijelu knjige).

Na jedan od muzičkih rukopisa iz 17. stoljeća posebno je upozorio fra Julijan Jelenić.

c) Knjiga misa (signatura M) ima 57 na broj. U njima su zabilježene nakane na koje se prikazuju mise i njihovo udovoljenje. S gledišta sadržaja one nisu važne ali mogu svjedočiti o prisutnosti nekih franjevaca u određeno vrijeme u samostanu.

d) Skupina »poslanice-okružnice-kronike«, označena signaturom »Pok«, ide među najvrednije dijelove ovog arhiva. Tu se u nekoliko svezaka nalaze uvezane kao knjige poslanice i okružnice biskupâ i provincialâ počinjući s drugom polovicom 18. stoljeća (signature »Pok« 1, 2, 4, 17). Najoriginalniji dio ove skupine svakako su kronike i to na prvom mjestu stara Benićevo (lok 14), koju su u istom svesku nastavili fra Dominik Franjić, fra Stjepan Marijanović i fra Mato Mikić. O njezinoj vrijednosti govori i činjenica da je dvaput objavljena: prvi put djelomično i neprevedena u Jelenićevom izdanju od 1923-27. u Glasniku Zemaljskog muzeja (gdje je donesen i tekst Benićevo nastavljača), a drugi put u izdanju 1979. gdje je donesen potpun prevedeni Benićevo tekstu. Dosta je dobra i druga kronika fra Stjepana Ikića i njegovih nastavljača od godine 1912. do 1976. (Pok 3). Ne pripada strogo među kronike ali se ipak može njima pribrojiti »Arhiva« fra Mate Mikića u četiri sveska (Pok 5, 6, 8, 9), koja predstavlja sabirke i prepise drugih franjevačkih kronika i raznih drugih izvora uz neke vlastite zapise; po svom sadržaju pruža građu za povijest bosanske provincije i biografije bosanskih franjevaca (I-III sv.) te za povijest sutješkog samostana (IV sv.).

e) Slijedeća skupina »Ekonomija i računi« također je vrlo brojna - obuhvaća 52 knjige. U njih su unešeni zemljišni posjedi, prihodi i rashodi, milostinja, računi gradnje samostana i crkve, popisi i isplate najmljenih radnika, računi za đake pa i popisi inventara nekih župa. Dobar dio ovog materijala pisan je bosančicom.

»Stanje duša« - izvan ove cjeline - zastupljeno je u 22 sveska. Ranija sumarna »stanja duša« popisana su na osam listova iz godine 1761, 1773, 1792, 1800, 1812. Kasnija »stanja duša« vrlo su opsežna i velikog formata.

Druga vrsta građe ovog arhiva, kao što smo rekli, jest neuvezena »arhivska građa«. O njoj je teško govoriti jer još nije u cijelosti sređena. U njoj se ističu turski dokumenti (razni fermani, bujruntije, udžeti, murasele, tapije), koje su razvrstane u 16 fascikla i jednu kutiju. Ti dokumenti u većini imaju na poledini kratke naznake, najčešće bosančicom, predmeta o kojem se radi i godine iz koje potječu, dok neki drugi ili nemaju godine, ili naznake predmeta, a neki nemaju ni jedno ni drugo. Prema stoljećima ima 6 starih isprava iz Vi. st. (I. fascikl) 206 iz XVII. st. (II i III.

fasc.), 439 iz XVIII st. (III. - V. fasc.) 223 iz XIX. st. Bez tumačenja i bez godine na poledini ima ih preko tisuću, a u XVI. fasciklu nalaze se nerazvrstani turski dokumenti; u kutiji ima ih preko 1500 turskih vojničkih poziva. U cijelosti računa se da ovdje ima preko 3500 pisanih isprava.